

4 | 2021

český
časopis
historický

The Czech Historical Review

Ročník 119 / Založen 1895

OBSAH | CONTENTS

Studie | *Studies*

- ZOUZAL Tomáš
Hospodářské dvory SS ve výcvikovém prostoru Böhmen 775
(*Economic yards of the SS in the Böhmen training area*)
-

Materiály | *Materials*

- IVANYUK Oleh
Česko na počátku 20. století v pohledu kyjevských novin „Rada“ 812
(*Czechia at the beginning of the 20th century in the perspective of the Kiev newspaper „Rada“*)
-

Diskuse | *Discussion*

- DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ Dana
František Palacký, české dějiny a dvorský výzkum. 826
Přehled a metodologie bádání
(*František Palacký, Czech history and court research: An overview and the methodology of the research*)
-

Obzory literatury | *Review articles and reviews*

Recenzní článek

- WERNISCH Martin
Nad výsledky mezinárodního bádání k 500. výročí reformace 848
(Dokončení z minulého čísla)

Recenze

- Miroslav BÁRTA
Sedm zákonů. Jak se civilizace rodí, rostou a upadají
(Jaroslav Pánek) 906
- Michal DRAGON – Jindřich MAREK – Kamil BOLDAN –
Milada STUDNIČKOVÁ
Knižní kultura českého středověku
(Bořek Neškudla) 912
- Nathalie KALNÓKY
*The Szekler Nation and Medieval Hungary.
Politics, Law and Identity on the Frontier*
(Peter Bučko) 916
- Stephen BENNETT
Elite Participation in the Third Crusade
(Mikuláš Netík) 919
- Jiří KUTHAN
Parléřovský mýtus. Rod Parléřů – dílo a jeho ohlas
(František Šmahel) 923
- Fanny MÜNNICH
*Der sächsische Adel an den Universitäten Europas.
Universitätsbesuch, Studienalltag und Lebenswege
in Spätmittelalter und beginnender Frühneuzeit*
(Ivan Hlaváček) 928
- Maria Antonietta VISCEGLIA
*La Roma dei papi. La corte e la politica internazionale
(secoli XV–XVII), a cura di Elena Valeri e Paola Volpini*
(Tomáš Černušák) 933
- Paolo SACHET
*Publishing for the Popes. The Roman Curia
and the Use of Printing (1527–1555)*
(Lenka Veselá) 935

- Pavel SLÁDEK
*Jehuda Leva ben Bešal'el– Maharal. Obrana uzavřeného světa
v židovském myšlení raného novověku* 938
(Jiřina Šedinová)
- Katharina ARNEGGER
Das Fürstentum Liechtenstein. Session und Votum im Reichsfürstenrat 945
(Jiří Hrbek)
- Martin KLEČACKÝ
*Poslušný vládce okresu. Okresní hejtman a proměny státní moci
v Čechách v letech 1868–1938* 948
(Marie Macková)
- František BAUER
Život proti zkáze. Torzo paměti novináře 1925–1945 951
(Jaroslav Pánek)
- Tatiana V. VOLOKITINA – Anna R. LAGNO –
Albina F. NOSKOVA – Boris S. NOVOSELCEV (eds.)
1968 god. Pražskaja vesna: 50 let spustja. Očerki istorii 954
(Igor Zavorotchenko)
- Jiří KOCIAN – Jaroslav PAŽOUT – Tomáš VILÍMEK –
Stanislav BALÍK – Vít HLOUŠEK
Dějiny Komunistické strany Československa IV (1969–1993) 959
(Marek Skála)
- Jan RYCHLÍK
Československo v období socialismu 1945–1989 963
(Jiří Pešek)
- Vladimír ŠTEFKO a kol.
Dejiny slovenského divadla I. (do roku 1948) 969
(Lucie Felcan Rajlová)
- Vlasta VALEŠ
*Der Schulverein Komenský. 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien /
Školský spolek Komenský. 150 let českého školství ve Vídni* 977
(Jaroslav Pánek)
- Zprávy o literatuře* 982

Nekrolog

Vlastislav Lacina (27. července 1931 Blaženiice – 30. prosince 2020 Praha)

(Jan Hájek)

1001

Knihy a časopisy došlé redakci

1009

Výtahy z českých časopisů a sborníků

1009

MATERIÁLY

Česko na počátku 20. století
v pohledu kyjevských novin „Rada“

OLEH IVANYUK

OLEH IVANYUK: Czechia at the beginning of the 20th century in the perspective of the Kiev newspaper “Rada”

The article presents an analysis of texts that were published in the Kiev periodical “Rada” (1906–1914) and which are devoted to current issues of Czech social life at the beginning of the 20th century. The analysis tries to find out what was known about the Czech lands at the time and how they were seen by Ukrainian journalists from leading Kiev newspapers. The main issues that attracted the attention of the editors were the international meetings held in Prague with the participation of the Ukrainian intelligentsia, especially the “All-Sokol Festival”. The editorial board of “Rada” also explained in detail the problems of the spreading national education in the Germanised areas in northern Bohemia. The Ukrainian intelligentsia promoted the idea that the Czechs could be a successful example of the struggle of an oppressed nation against the ruling centre of the empire. Several journalists discussed the Czech issue: Ippolyt (Hyppolit Olgerd) Bochkovsky, Leonid Zhebuniov, Volodymyr Pisnyachevsky and Sofia Rusova.

Keywords: Czech Lands (Czechia) – Prague – Ukrainians – the Kyiv Newspaper „Rada“ – International Meetings – „Sokol“ (Falcon) Movement – All-Falcon Congress – National Education

Noviny „*Rada*“ byly založeny v Kyjevě v době revolučních událostí let 1905–1907 a v období od září 1906 do srpna 1914 se staly jedním z hlavních ukrajinskojazyčných periodik podněperské Ukrajiny, která byla v té době součástí Ruského impéria. Jejich předchůdcem byly noviny „*Hromads'ka dumka*“ (Veřejné mínění, 1905–1906), které byly zakázány vládou z důvodu radikálního pojetí publikovaných materiálů a kritiky vládnoucího režimu. Poté významný ukrajinský národní buditel a veřejný činitel Borys Hrinčenko dokázal získat povolení na vydávání dalšího periodika. Takto vznikly noviny „*Rada*“, které kolem sebe sdružily národně uvědomělou ukrajinskou inteligenci. Témata, aktuálnost a vyhraněnost publikovaných textů měly zaujmout nejen Ukrajince pod vládou Ruského impéria, ale i zahraniční čtenáře, kteří se zajímali o veřejný a politický život podněperské Ukrajiny. Úkolem přítomné analýzy je zjistit, co bylo o českých zemích známo na Ukrajině počátkem 20. století a jak je viděli čtenáři předních kyjevských novin „*Rada*“.

Česko na začátku 20. století jako následování hodný příklad pro Ukrajince

Pozornost přispěvatelů „*Rady*“ přitahovaly důležité události a procesy v Čechách na začátku 20. století. Touto problematikou se zabývalo několik zpravodajů novin, zejména Ippolit (Hyppolit Olgerd) Bočkovskij¹ (pod pseudonymy H.B., L.g., V.),² Leonid Žebuňov, Volodymyr Pišnačevskij a Sofia Rusova.

Zvláštní zájem o Česko ze strany ukrajinské inteligence byl odůvodněn tím, že na konci 19. a na začátku 20. století byla velmi populární myšlenka, že národy český a ukrajinský měly hodně podobného. Zkušenosti Čechů byly považovány za úspěšný příklad boje utlačovaného národu proti centrální moci vládnoucího

1 Hyppolit Olgerd Bočkovskij, ukrajinský sociolog a politolog. V roce 1905 v souvislosti s revolučními událostmi emigroval do Prahy; v letech 1906–1909 navštěvoval přednášky profesorů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Lubora Niederle a Jaroslava Bidla. V Praze se seznámil s T. G. Masarykem. Později, po porážce Ukrajinské lidové republiky, se stal profesorem Ukrajinské hospodářské akademie v Poděbradech, přednášel sociologii a ukrajinská studia na Ukrajinské svobodné univerzitě v Praze.

2 Oleksij I. DEJ, *Slovník ukrajinských pseudonimův ta kryptonimův (XVI–XX st.)*, Kyiv 1969.

impéria, vhodný k následování. Veřejný činitel, publicista a zpravodaj novin „Rada“ V. Pišňačevskij³ napsal: „V Česku jsem neviděl ani jedinou veřejnou instituci, jakou bych v zárodku nenašel i na Haličské Ukrajině“.⁴ Zdůraznil, že Češi vybudovali v 19. století rozvětvený systém vzdělávání a díky tomu už na začátku 20. století mohli prohlásit: „My nemáme analfabety“. Stejně i Ukrajinci na Haličské Ukrajině, která rovněž byla součástí Rakousko-Uherska, založili spolek „Prosvita“, který realizoval myšlenky národního vzdělávání širokých vrstev obyvatel a do budoucna měl docílit výsledků podobných českým.

Jako aktuální se jevila opatření českých veřejných činitelů, zaměřených nejen na „vzdělávání“, ale i na „nasyčení národa“. Myšlenka, že je nutno všemi způsoby podporovat ekonomický vývoj venkova, se realizovala prostřednictvím národních čtenářských spolků, poskytujících obyvatelům venkova odborné vzdělání a organizujících zimní zemědělské večerní kurzy pro dospělé. Následujícím krokem se stalo vytvoření úvěrových spolků. Při porovnání s Ukrajinou V. Pišňačevskij tvrdil, že podobná opatření byla aktuální i pro Haličskou Ukrajinu, ale rozdíl mezi Českem a Haličí byl v tom, že Češi k tomu dospěli dříve a vytvořené spolky už proměnili v mohutné banky.

Další porovnání Ukrajiny a Česka se provádělo v oblasti boje za národní vzdělávání. Češi aktivně prosazovali právo na vlastní národní univerzitu v Praze. Obdobná situace vznikla ve Lvově. Pišňačevskij poznamenal: „Porovnejte s českým bojem ten houževnatý zápas, který teď vedou haličští Ukrajinci za vlastní univerzitu, a pak i vy pochopíte, proč Češi s námi neuvěřitelně soucítí: sami vědí, jaký to je med, být pod německou střechou“.⁵ Dokonce boj za ukrajinizaci Lvova a právo používat ukrajinský jazyk na úřadech, u soudu či na železnici připomínala ukrajinské inteligenci opatření použitá Čechy, aby změnili Prahu na české kulturní centrum, což se nakonec podařilo a vedlo ke kardinálním změnám, jež proměnily Prahu v české město. Podobné změny, dle názoru Pišňačevského, za určitých podmínek byly možné i na Ukrajině. Zdůrazňoval, že ještě v polovině 19. století Praha nebyla českou ani vzhledem, ani duchem. Na ulicích česky „mluvili jen chůvy a drožkáři“.⁶ Národní styl byl zachován jen na předměstích a na venkově; nábřeží Vltavy tvořily rokle s malými chaloupkami.

3 Volodymyr Pišňačevskij, ukrajinský politik, poslanec do První státní dumy Ruského impéria, publicista, kritik, vojenský lékař, činitel ukrajinské emigrace v Rakousku.

4 В. Піснячевський, *З подорожі*, Рада, 1908, № 163.

5 В. Піснячевський, *З подорожі*, Рада, 1908, № 163.

6 В. Піснячевський, *З подорожі*, Рада, 1908, № 157.

Avšak počátkem 20. století na ulicích města skoro nebylo slyšet němčinu, Češi vytvořili podmínky pro výstavbu nových budov, dokonce, dle názoru Pisňačevského, nábřeží Vltavy co do krásy budov bylo možné porovnávat jen s Anglickým nábřežím v Petrohradě. Ulice s českými obchody byly vyzdobené národními symboly a patriotickými obrazy. Praha se stala odrazem české národní hrdosti. Při zdůraznění tohoto faktu Pisňačevskij konstatoval: „Neznám jiný národ, který by více miloval a byl více hrdý na své kulturní, ekonomické a politické centrum, kolébku svého národního života, než Češi. Když chcete Čechovi říci něco příjemného, pochvalte Prahu“.⁷

Příkladem pro Ukrajince měla být i úroveň muzeologie v Česku. Jako příklad se uvádělo zejména Museum Království českého s bohatými sbírkami – archeologickou, botanicou, zoologickou a mineralogickou. Podle názoru „Rady“ žádná instituce na Ukrajině nebyla na tak vysoké úrovni. Pisňačevskij poznamenal: „Mimoděk jsem si vzpomněl, jak v kyjevském univerzitním muzeu ve sbírkách ryby shnily, protože nádoby na ně vyschly, a univerzitní administrace, pohlcená bojem proti pobuřování, si ani nevšimla, že rybí ocase už dávno ztrouchnivěly a trčí z vysušených misek; nevšimla si ani toho, že cenné sbírky jsou natolik zaprášené, že ani nejsou vidět.“ Připomenul také, že jiná ukrajinská centra, jako Oděsa či Charkov, „nemají ani takový majetek, ale i když se někde něco najde, je to natolik ubohé a chudé, že je trapné to porovnávat s českými muzei“.⁸ Následoval jednoznačný závěr: „Kdybych byl tázán, ze kterého slovanského národa by si měli vzít Ukrajinci příklad pro další rozvoj, směle bych odpověděl – z Čechů“.⁹

Mezinárodní setkání v Praze

Pozornost redakce „Rady“ nepřitahovala jen aktuální podobnost veřejného dění u Čechů a Ukrajinců, ale i právě probíhající mezinárodní setkání. Na začátku 20. století se Praha stala dějištěm rozmanitých vědeckých, veřejných a kulturních událostí, jichž se často zúčastňovali i Ukrajinci, zastupující jak Halič, tak podněperskou Ukrajinu.

Ve dnech 9.–13. září 1907 se v Praze konal XIV. mezinárodní kongres Volné myšlenky. Na tomto fóru se sešli zástupci antiklerikálního hnutí z různých evropských zemí. Kongres jednomyslně schválil rezoluci o oddělení církve od státu a vyslovil se

7 V. Піснячевський, *З подорожі*, Рада, 1908, № 163.

8 V. Піснячевський, *З подорожі*, Рада, 1908, № 157.

9 V. Піснячевський, *З подорожі*, Рада, 1908, № 157.

pro uzavření církevních škol. Účastníci rozebírali otázku nacionalismu a patriotismu, což dráždilo rakouskou vládu. Proto 11. září státní komisař zakázal veřejnou diskuzi mezi volnými mysliteli a katolickými teology. Kongres se také vyznamenal rezolucí ohledně takzvané „ženské otázky“, v níž byl vyhlášen požadavek na plnou emancipaci žen a jejich připuštění k veřejné a ekonomické činnosti. O tom všem „Rada“ podrobně informovala své čtenáře.¹⁰

V roce 1908 byla Praha na stránkách novin „Rada“ označena za „město sjezdů“. V průběhu roku se tady uskutečnilo 105 různých setkání.¹¹ Zvláštní pozornost redakce zaujaly všeslovanský sjezd studentský a učitelský, všesokolský slet a konference slovanských činitelů.

Komentáře „Rady“ začaly u Všeslovanského studentského sjezdu, který se konal 24.–30. června 1908. Redakce zveřejnila svolání přípravného výboru ukrajinské sekce s výzvou k ukrajinské mládeži, aby se zúčastnila setkání. Ukrajínští studenti v Praze prohlašovali, že základem pro jednání slovanských národů by měla být idea „kulturního slavismu“. Tento pojem naplňovaly následující teze: 1) uznání práva všech slovanských národů na svobodný rozvoj všech oblastí kulturního a národního života, bez ohledu na politickou a ekonomickou situaci i na existenci nebo absenci vlastního státu; 2) rozvoj vlastní kultury a současně poznání kultur jiných národů v jejich těsné interakci; 3) odmítnutí hegemonie a vnučování některého slovanského jazyka jiným slovanským národům.

Teze referátů měly by být poslány zavčas do Prahy a přeloženy do jiných slovanských jazyků. Jejich obsah měl podávat „plný a pravdivý obraz kulturního a národního života a potřeb Ukrajiny“.¹² Ukrajinský veřejný činitel Leonid Žebuňov zdůrazňoval nutnost účasti Ukrajinců na tomto setkání: „Musíme se od nich [účastníků sjezdu] učit těm postupům a opatřením, která používali a používají v záležitostech, jež stojí před námi, zejména ve věci národní školy... Velký význam sjezdu pro Ukrajince, kteří se ho zúčastní, bude v tom, že se tam seznámí s evropskými veřejnými, literárními a vědeckými činiteli, a s těmi, kdož se studiem připravují na tuto činnost, naváží s nimi kontakty, vstoupí do jejich zájmového prostředí a poznají jejich instituce.“¹³

V témž roce 1908 Praha uvítala třetí Všeslovanský sjezd učitelů. První takové setkání se konalo v Záhřebu roku 1871, druhé ve Vídni roku 1873. Sjezd poprvé

10 *Конгрес «вільної думки»*, Рада, 1907, № 204.

11 *До зїзду поступового слов'янського студентства у Празі*, Рада, 1908, № 116.

12 *До зїзду поступового слов'янського студентства у Празі*, Рада, 1908, № 116.

13 Л. Жебуньов, *До уваги українській молоді*, Рада, 1908, № 94.

shromáždil široké zastoupení téměř všech slovanských národů. Nebyli přítomni jen Slováci, Poláci z Poznaňska a Lužičtí Srbové. Na sjezdu se sešlo více než 2000 osob. Ukrajinu zastupovali haličští pedagogové. Jednou z hlavních otázek, která se stala předmětem diskuse, byl problém národního vzdělávání a výchovy. Zvláštní pozornost byla věnována výuce v rodném jazyce a učení národního jazyka a literatury. Výsledkem sjezdu se stalo schválení rezoluce: „Organizace slovanských učitelů má za účel pomáhat individuálnímu rozvoji každého slovanského národa, přispívat k jeho svobodnému kulturnímu sebeurčení a sebeuvědomění“.¹⁴ Byla uznána nutnost vytvořit nové učebnice, které by odpovídaly požadavkům soudobé vědy a pedagogiky, zdůrazňovala se nutnost eliminace vlivu církve na školu. Důraz byl položen na myšlenku, že nastal čas na založení národní školy. Za tímto účelem měly by být vytvořeny „vychovatelské výbory“, které měly šířit národní výchovu. Byl založen rovněž Spolek slovanských učitelů Cislajtánie. Příští sjezd měl být uspořádán roku 1910 v Krakově.¹⁵

Konference slovanských činitelů se konala 9.–14. srpna 1908. Pozornost „Rady“ upoutala ideologická orientace organizátorů setkání a reakce ukrajinské veřejnosti na činnost organizačního výboru. Na Ukrajinský klub ve Vídni se obrátil stoupenec novoslovanství Karel Kramář s nabídkou účasti šesti delegátů „reprezentantů Rusínů–Ukrajinců“ na konferenci. Organizační výbor plánoval rovnocenné zastoupení haličských Ukrajinců a „moskvofilů“. Z tohoto důvodu Ukrajinský parlamentní klub rozhodl nepřijmout pozvání k účasti. Jiným ukrajinským národním institucím na území obou impérií doporučil, aby se rozhodly podle vlastního uvážení. Výzva vyvolala bouřlivou reakci „Národního výboru“ Národní demokratické strany, která působila v Haliči. Odpověď organizátorům podepsali Kost (Kostjantyn) Levyckij, Vladimír Ochrymovyč, Lonhyn Cehelskij a z pověření činitelů „ruské“ Ukrajiny Mychajlo Hruševskij. Text byl zveřejněn v čísle 154 novin „Dilo“ a přetištěn v „Radě“.

Prohlášení mělo název: „K slavné Slované konferenci v Praze, do rukou předsedy organizačního výboru, doktora Karla Kramáře!“. Jeho obsah byl následující: „Základní myšlenku svolat sjezd pro sblížení slovanských národů, pro vzájemné seznámení s jejich kulturními cíli i pro zmenšení antagonismů a konfliktů, které zpomalují svobodný rozvoj těchto národů, jmenovaní zástupci považují za sympatickou... Organizace sjezdu však nepočítala s cíli a potřebami ukrajinského národa. Organizátory sjezdu jsou pozváni na jedné straně... takoví lidé, kteří

14 V., *Листу з Прагу*, Рада, 1908, № 185.

15 V., *Листу з Прагу*, Рада, 1908, № 185.

popírají ukrajinskou národnost, a na straně druhé nebyla garantována účast odpovídajícího počtu uznávaných zástupců ani rakouské, ani ruské Ukrajiny... Oficiálně vyhlášená formulace záměrů sjezdu nás také nemůže uspokojit... V diskusích na setkání organizátorů a ve veřejných prohlášeních účastníků [přípravných] petrohradských porad byla označena za faktické hlavní cíle sjezdu na jedné straně manifestace slovanské solidarity vůči germánskému světu a na straně druhé smír Poláků s oficiálním Ruskem. Jiné konflikty a anomálie mezislovanských vztahů, mezi nimi otázka ukrajinského národa, otázka jeho svobodného rozvoje a jeho uvolnění od útlaku panujících oficiálních kruhů ruské a polské společnosti, byly zcela vyloučeny z programu sjezdu. K účasti nebyli pozváni ukrajinští zástupci z Ruska v odpovídajícím množství, a z haličské Rusi byli pozváni jen tři delegáti – Ukrajinci, a vedle nich tři takoví lidé, kteří jsou popírači ukrajinského národa. Navíc nebyli vůbec přizváni zástupci blízkého nám národa běloruského. Všechna tato opatření a chyby organizátorů vytvořily situaci, která zástupcům ukrajinského národa nedovoluje zúčastnit se zmíněné slovanské konference...“¹⁶

Zvláštní pozornost upoutal rovněž první sjezd českých úředníků. Na něm se sešlo 250 delegátů, kteří zastupovali sociální, ekonomickou a organizační oblast úřednické činnosti. Diskutovali o postavení českých úředníků a jejich znevýhodnění. Během jednání bylo opakovaně poukazováno na skutečnost, že se často nejedná na základě zákona, nýbrž podle vůle nebo požadavků jednotlivých osob. Delegáti podpořili zavedení povinných a pro všechny spravedlivých norem pro udělení hodností a funkcí. Jednání se soustředilo na otázku rovnoprávnosti úředníků a možnosti jejich podílu na společenském životě. Výsledkem sjezdu se stalo založení Českého svazu úřednických organizací a zvolení 22 členů jejího ústředního výboru, dále založení Úřednického tiskového a nakladatelského svazu a vznik periodika „Všeúřednický časopis“.¹⁷

Největší zájem redakce novin „Rada“ vyvolal šestý Vsesokolský slet, který se konal v Praze v červnu 1912. Na něm se sešlo kolem 3000 zástupců organizace „Sokol“ z různých zemí. Zejména byli přítomni početní delegáti Rusů, čeští sokolové z Ameriky a slovenští sokolové z Uher. Setkání se zúčastnili rovněž ukrajinští sokolové z Haliče; v čele delegace byli Ivan Boberskyj¹⁸ a Lonhyn

16 *Заява українців в справі слов'янської конференції у Празі*, Рада, 1908, № 152.

17 *І.Б., Листи з Праги*, Рада, 1908, № 190.

18 Ivan Boberskyj, ukrajinský pedagog. Studoval ve Vídni a Štýrském Hradci; vyučoval na Lvovském akademickém gymnáziu. Předseda spolku „Sokol-Otec“. V období první světové války byl hlavním pokladníkem legie Ukrajinských sičových střelců. Zaujímal pozici zplnomocněného

Cehelskyj.¹⁹ Praha je srdečně přivítala, ale ještě těsně předtím mohlo dojít k nedorozumění. Problém byl v tom, že Ukrajinci byli oblečeni do modrých košil, které místním obyvatelům připomínaly klerikální sportovní spolek „Orel“. Aby se předešlo případným konfliktům, český tisk tuto otázkou zavčas vysvětlil veřejnosti. Byli přítomni též haličští „Rusové“ („moskvofilové“), které vyslal Ruský sokolský svaz. Na sletu vystupovali jako „rakouští Malorusové“. Sletu se zúčastnili také zastupitelé pařížské municipální rady, spojená delegace francouzských gymnastických spolků a mnozí jiní.

Na začátku sletu (28. června) zazněly projevy zástupců sokolských spolků. Za ukrajinský „Sokol“ promluvil Ivan Boberskyj, který nazval Čechy „slovanskou pevností“ a Prahu srdcem slovanského světa. Slet pokračoval přehlídkou za účasti zhruba dvaceti tisíc osob. Na konci setkání se konala rekonstrukce Bitvy u Marathónu s 1800 účastníky, kteří měli antické oblečení a výzbroj. Na pozadí sokolského sletu se v Národním muzeu konalo vědecké zasedání k počtě památky Františka Palackého. Ukrajinský Vědecký spolek Tarase Ševčenka měl zastupovat profesor Ivan Horbačevskyj,²⁰ ale z vážných důvodů nebyl přítomen. O významu činnosti Františka Palackého promluvil prezident České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění profesor Antonín Randa. 30. června se konalo slavnostní odhalení pomníku Františku Palackému.

Ševčenkovské slavnosti v Praze

Značnou pozornost věnovaly noviny „Rada“ připomínkám Tarase Ševčenka (1814–1861), zakladatelské osobnosti moderní ukrajinské literatury a kultury. Informovaly o tom, že 26. února 1910, na výročí Ševčenkova úmrtí, se v budově spolku Slavie konal koncert Vasilija Barvinského. Zazněly skladby Mykoly Lysenka,

představitel vlny Západoukrajinské lidové republiky v USA a Kanadě. Redigoval časopisy „Visty ze Zaporozža“, „Sičove visty“. Autor učebnic „Zábavy a hry pohybové“, „Kopací míč“.

- 19 Lonhyn Cehelskyj, ukrajinský veřejný a politický činitel, diplomat, novinář a vydavatel. Byl jedním z aktivních účastníků ukrajinského studentského hnutí, organizátor sjezdu ukrajinských studentů ve Lvově (1899), jeden z iniciátorů studentských protestů na Lvovské univerzitě (1901). Člen hlavní správy spolku „Sokol“. V roce 1909 poslanec rakouského parlamentu. Zaujímal pozice ministra vnitra Západoukrajinské lidové republiky a náměstka ministra zahraničních věcí Ukrajinské lidové republiky. V 1920–1921 představitel vlády Západoukrajinské lidové republiky ve Spojených státech. Redigoval časopisy „Ukrajinskyj vistryk“, „Cesta“, „Amerika“.
- 20 Ivan Horbačevskyj, ukrajinský biochemik, epidemiolog, veřejně-politický a pedagogický činitel, člen Vědeckého spolku Tarase Ševčenka, kandidát na Nobelovou cenu za fyziologii a lékařství v roce 1911.

Vasilia Barvinského, Felixe Blumenfelda a Vítězslava Nováka. Před koncertem měl proslov o Ševčenkově životní cestě a tvorbě V. Struk.²¹

Dne 12. prosince 1911 Ruský spolek zorganizoval „Ukrajinský večírek“. Je zajímavé, že na začátku to byl český spolek ctitelů ruského jazyka a historie, ale později se zásadně změnil. V roce 1911 spolek reagoval na všechny aktuální problémy, které se týkaly Ruského impéria. Jeho členové pravidelně diskutovali o problémech kulturního a politického života. Zorganizovali dvě přednášky o Ukrajině. Posluchači byli seznámeni s historií ukrajinského národa a také s antropologicko-etnografickými, statistickými a sociálně kulturními aspekty jeho obrození.²² Na „Ukrajinském večírku“ byly předneseny ukázky z tvorby Tarase Ševčenko (mj. Testament), Oleksandra Olese a Hryhira Čuprynky. Silně zapůsobily na přítomné, většina z nich poprvé slyšela ukrajinský jazyk a viděla Ukrajince z podněperské Ukrajiny. Obzvláštní dojem vyvolala deklamace Ševčenkova Testamentu.²³

Roku 1913 Ukrajinský spolek v Praze zorganizoval veřejné oslavy při výročí úmrtí Tarase Ševčenko. Konaly se 28. (9.) února v budově České školy technické (Českého polytechnického ústavu) za přítomnosti velkého množství místních posluchačů a hostů. Přednášku na téma „O charakteru básnické tvorby Tarase Ševčenko“ připravil slavista profesor Jan Máchal. Uvedl, že autor „Kobzara“ pomohl posunu ukrajinské literatury na evropskou úroveň. Návštěvníci byli nadšeni citací výtvorů Tarase Ševčenko v českém a ukrajinském jazyce. Obzvláštním dojmem zapůsobila deklamace částí z poemy „Kateryna“ a básně „Perebendya“. Proslov měl i člen Ukrajinského spolku Čiž. Následovala přednáška Hyppolita Bočkovského o zobrazení žen v díle Tarase Ševčenko. „Ukrajinský večírek“ skončil deklamací v ukrajinském jazyce „Dumy moje, dumy“. Během akce bylo jako příspěvek do veřejné sbírky na výbudování pomníku Tarase Ševčenko v Kyjevě vybráno 30 korun.²⁴

V roce 1913 se konal ještě jeden „večírek“ na počest Tarase Ševčenko. Jeho organizátorem byla Ruská skupina. Už několik let propagovala ukrajinskou kulturu a slavnostně připomínala výročí básníka. Program byl podobný jako u minulých akcí. Byly naplánovány přednášky o životě a literární tvorbě Tarase Ševčenko v českém a ruském jazyce, deklamace a zpěv jeho básní, zejména „Hučí a sténá Dněpr širý“.²⁵

21 Руслан, *Шевченківський концерт в Празі*, Рада, 1910, № 47.

22 А.П., *Українська вечірка у Празі*, Рада, 1911, № 275.

23 А.П., *Українська вечірка у Празі*, Рада, 1911, № 275.

24 Н.В., *Шевченківське свято у Празі*, Рада, 1913, № 40.

25 Н.В., *Шевченківське свято у Празі*, Рада, 1913, № 40.

Popularizace ukrajinské kultury se zúčastnila také Ukrajinská sekce – skupina, která působila při ruském spolku Čítárna Lva Nikolajeviče Tolstého. K němu patřilo kolem 20 ukrajinských studentů. Tak malé množství účastníků bylo výsledkem poklesu počtu Ukrajinců, kteří v Praze studovali. V „Čítárně“ tato skupina uspořádala večer „ukrajinského slova“ a prezentovala referát o postavení žáků v ruské oficiální škole. Skupina plánovala přednášky o Ivanu Frankovi, Mychajlovi Kocjubynském, Volodymyru Vynnyčenkovi a Lesje Ukrajince. Studenti dokonce zorganizovali Ševčenkovské slavnosti,²⁶ které se konaly 16. března 1914 v Intimním divadle.

Akce vyvolala nečekaný zájem u obyvatel Prahy a českých politických a veřejných organizací. Pražská Ruská skupina informovala, že také chystá podobnou akci. Na akci byli přítomni delegáti z autonomistického křídla sociálně demokratické strany Antonín Němec, z Volné myšlenky spisovatelka Lily Boubelová-Nováková, z České strany pokrokové a klubu Slavie profesor Prokop Maxa. Tradičně byla slavnost zahájena proslovem Jana Máchala. Jako hlavní teze zaznělo přesvědčení, že ukrajinský národ, stejně jako český, bojuje za svou samostatnost a jedním ze symbolů tohoto boje je Taras Ševčenko a jeho „Kacíř“, poema, v níž pojednává o Janu Husovi a která je dílem drahým srdci každého Čecha. Na závěr setkání se konalo představení o dvou dějstvích „Nazar Stodola“. Bylo to první ukrajinské představení v Praze.²⁷

Vzdělávací činnost a účast na mezinárodních setkáních vedla k výraznému zvýšení zájmu Čechů o Ukrajince a ukrajinskou kulturu, zatímco dříve měli čeští slavjanofilové spíše rusofilské názory. Hyppolit Bočkovskij v roce 1910 napsal: „Stále více lidí hledí na Rusko bez předsudků i romantického nadšení. Mění se také postoj k ukrajinskému národu“. Ukrajinská problematika skutečně pronikla do českého tisku. V publikovaných textech termín „Ukrajinci“ postupně vytlačil označení „Malorusové“ a „Rusíni“.²⁸

Zápas o národní vzdělávání v Čechách

Význam rozvoje národního vzdělávání podněcoval růst zájmu ukrajinské veřejnosti o tento problém u jiných slovanských národů, které žily v mnohonárodnostních impériích. Zejména vývoj v Čechách se stal předmětem velkého zájmu ze strany

26 Н.В., *Українська секція в Празі*, Рада, 1914, № 42.

27 Н.В., *Шевченківське свято у Празі*, Рада, 1914, № 59.

28 Н.В., *Чехи та українці*, Рада, 1910, № 293.

redakce „Rady“ a tím i jejich čtenářů. Zvláštní pozornost přitahoval boj za české národní vzdělávání v severní části českých zemí, obzvláště v regionu Krušných hor, kde měla pevné pozice německá kultura. Prvé školy tam byly otevřeny z iniciativy Ústřední matice školské. I přes velkou snahu jejich činitelů o rozvoj českého národního vzdělávání to nestačilo. Prvořadým úkolem se stala legalizace vzdělávacích institucí. Přestože Češi dokázali prosadit nutné zákony ve Vídni, proces trval příliš dlouho, někdy celá desetiletí. Tak dlouhá doba byla způsobena odporem ze strany německého obyvatelstva regionu. Zejména škola v Litoměřicích, která byla založena v roce 1880, ještě v době publikace článku v „Radě“ nebyla legalizována. Ale i tam, kde se podařilo školy legalizovat, boj pokračoval dál, neboť vyučovací místnosti se většinou nacházely v hospodářských budovách, neodpovídajícím hygienickým podmínkám a efektivní výuce.

Kromě dílčích zpráv přinesly noviny „Rada“ i statistiku: počet českých dětí v regionu byl kolem 30–35 tisíc, ale škol bylo jen 36. Měly 120 tříd a 60 paralelek, což nedostačovalo, navíc jen 18 škol (50 %) fungovalo legálně. V důsledku toho více než 20 tisíc dětí muselo chodit do německých škol. To vše se dělo na pozadí mohutné německé vzdělávací agitace, která byla zaměřená na chudé rodiny. Každé české dítě, které docházelo na německou školu, dostalo právo na bezplatné vzdělávání, jeho rodina získala i některá privilegia. Tato opatření neměla skoro žádný výsledek v dělnickém prostředí, což donutilo Němce změnit taktiku a vrátit se k předchozím akcím zaměřeným na uzavření „škol Komenského“ z hygienických důvodů. Vzbouření vedlo ke školské stávce 1908, která zasáhla celé Česko. Iniciátorem byla Národní jednota severočeská. Předpokládalo se, že všechny národní politické strany vystoupí sjednoceně, ale to se nestalo, což demonstrovalo absenci jednoty a nepřipravenost k politickým kompromisům. Byly zorganizovány čtyři manifestace a několik shromáždění. Novinař „Rady“ o tom psal: „Obrovským davem se táhli manifestanti s vlajkami od Královského muzea na Střelecký ostrov, kde se konalo shromáždění. Sociální demokraté měli červené vlajky s nápisy „České děti do české školy“, „Ať každý se učí v mateřském jazyce“, „Nechceme školy v stodolách“.²⁹ Manifestanti se dohodli počkat do konce podzimu, a pokud oficiální Vídeň situaci nevyřeší, chtěli zahájit celoškolskou stávku v severních Čechách.³⁰

Koneckonců taková stávka se uskutečnila. Slavný pedagog Jan Amos Komenský dlouho předtím zformuloval hlavní požadavek, který Češi hájili na ulicích: „ten, kdo své dítě učí v jiném než v mateřském jazyce, činí stejně špatně jako

29 V., *Листки з Прагу*, Рада, 1908, № 182.

30 V., *Листки з Прагу*, Рада, 1908, № 182.

ten, kdo učí dítě dříve jezdit na koni a pak teprve chodit“. 22. listopadu se v Duchcově na severu Čech konalo shromáždění rodičů z 31 farností. Jednali o tom, že předchozí opatření, zaměřená na založení národní školy, byla neúspěšná, a proto, když jiná cesta nebyla, shromáždění jednohlasně schválilo celoškolskou stávku v severních Čechách od 1. prosince. Symbolicky měla stávka začít den před výročím zahájení vlády rakouského císaře Františka Josefa I. Na úřady byl odeslán telegram s odůvodněním příčin a sdělením času, kdy stávka začne. Bylo také upozorněno na to, že rodiče nepustí děti do škol, dokud situace kolem národního vzdělávání nebude vyřešena.³¹

Problém vývoje národního vzdělávání a šíření českého jazyka byl důkladně popsán Sofií Rusovou. Vysvětlila ukrajinským čtenářům, jak je zapotřebí následovat pozitivní českou zkušenost.³² Jednu z efektivních cest k vyřešení problému rozvoje vzdělávání viděla v široce založeném veřejném finančním dobrovolnictví. Sofia Rusova poukazovala na to, že privátní iniciativa do značné míry napomáhala stanovení národních vzdělávacích institucí. Na podporu těchto tvrzení uváděla následující příklady: „Kde se Češi sejdou na pivo či kávu, tam k nim okamžitě přichází hezounká maličká holčička a hluboce nahlížejíc do očí prodává sirky nebo karty nebo hračky a říká: „ve prospěch naší školské matice“. A do malých rukou nikdo neodmítne vložit 1 či 2 haléře. Často i sami návštěvníci obcházejí přítomné a sbírají na českou školu. V Praze je stará pivnice, která existuje bezmála od 16. století; tam se každý večer schází stovky lidí popít černé pivečko. Od každé sklenice piva haléř jde ve prospěch škol a za měsíc se tam nenápadně nasbírá 1000 karbovanců [malých ukrajinských mincí]. Zřídka kdy nějaký veřejný podnik nedává procento na národní vzdělávání. Průmyslové výstaviště roku 1908 věnovalo 8000 korun v prospěch školy. Kolem divadel, večírků, koncertů vás „oberou“ o 1 haléř či o 1 groš, vždy na to všemi milované drahé národní vzdělávání. Těmito haléři vybudovali Češi svoji českou univerzitu a své školské paláce.“³³

Objevily se i některé zprávy, které byly odlišné od redakční politiky novin „Rada“. Občas přitahovala pozornost cenzura publikací, což bylo aktuální i pro Ruské impérium. Hyppolit Bočkovskij poukazoval na to, že častěji lze vidět české noviny s bílými skvrnami a kratičkým nápisem nad nimi: „zkonfiskováno“. Oběťmi cenzury nejčastěji byly socialistické noviny. Například v čísle 231. sociálně demokratického Práva lidu bylo roku 1908 odstraněno několik míst z fejetonu „Procházka drážďanským výstavištěm“ a také z operety Oscara Strause „Ein Walzertraum“ byla zkonfiskována

31 V., *Листи з Праги*, Рада, 1908, № 268.

32 С. Русова, *Національна освіта у Чехії*, Рада, 1909, № 270.

33 С. Русова, *Національна освіта у Чехії*, Рада, 1909, № 270.

slova „bylo to velmi hezké, jsem velmi potěšen“ (jedna z mála frází, které František Josef I. uměl česky a které rád říkal, když pobýval v Praze).³⁴

Závěr

Během existence novin „Rada“ v letech 1906–1914 byl pozorován stálý zájem redakce o ukrajinský život v Praze a o ty kulturní jevy, které vyznačovaly vývoj v Čechách na začátku 20. století. Stálými novináři, kteří tyto otázky vysvětlovali, byli Hyppolit Olgerd Bočkovskij, Leonid Žebuňov a Volodymyr Pisňačevskij. Častými tématy, která byla čtenářům přibližována, se staly mezinárodní konference v Praze, architektonické změny českého hlavního města, problémy života a činnosti ukrajinské komunity, zejména oslavy Tarase Ševčenka. Otázky národního vzdělávání a šíření českého jazyka byly důkladně popsány Sofií Rusovou. Na stránkách novin se objevovaly rozsáhlé úvahy o podobnosti českého a ukrajinského národa v jejich boji za národní práva. Články novinářů měly emocionální a mnohdy subjektivní charakter. Jejich účelem nebyl detailní popis a analýza událostí, nýbrž spíše vytvoření v očích ukrajinských čtenářů takového obrazu národa, který v boji s mocným impériem pozvolna získává vlastní budoucnost. Noviny důsledně formovaly veřejné mínění o tom, že je nezbytné následovat tyto české zkušenosti a aplikovat je na ukrajinském území.

34 I.Б., *Листи з Праги, Рада*, 1908, № 190.

Czechia at the beginning of the 20th century in the perspective of the Kiev newspaper “Rada”

OLEH IVANYUK

By analysing the materials of the Kiev newspaper “Rada”, the author attempts to characterise the current issues of social and cultural life of Czechia at the beginning of the 20th century, which were of interest to the Ukrainian public. Through the research, it was found that the attention of the editorial staff and readers was attracted by international meetings held in Prague, especially by the All-Slavic Congresses of Teachers and Students, conferences of Slavic representatives and the like. The first congress of Bohemian officials was explained particularly thoroughly in “Rada”. It was a very interesting event for the readers, because nothing like it happened in the Russian Empire; the question of the struggle of civil servants for their own rights was extraordinary and unprecedented. The editors were interested in the All-Sokol Festival in Prague, which was also attended by a Ukrainian delegation. These events gave the Ukrainians a sense of unification of their nation in both empires (Russian and Habsburg) and also belonging to the Slavic world.

Special attention was paid to the life of Ukrainian society in Prague. Ukrainian society had a relatively strong background, as Ukrainian students from Lvov were forced to move to Prague under the pressure of political circumstances. For example, the events in honour of Taras Shevchenko were thoroughly described, which in Dnieper Ukraine (in the Russian Empire), especially in the period after the revolution of 1905–1907, were almost impossible to organize. While reading “Rada”, the reader should have realized that Ukrainian history and culture are interesting for other nations as well. It was a sign of the need to take care of the mother tongue and respect one’s own past.

The editors of the newspaper also described thoroughly the problem of the spread of national education and the Czech language in the northern Germanised areas of Bohemia. Sofia Rusova explained this issue meticulously. The Ukrainian intelligentsia, through “Rada”, spread the idea that the Czechs could be an example of a successful struggle of an oppressed nation with the power centre of the empire. Several journalists of “Rada” discussed this: Hyppolit Olgerd Bochkovsky, Leonid Zhebuniov, Volodymyr Pisyachevsky and Sofia Rusova. The mentioned publicists knew Prague well, visited Czechia repeatedly and took part in various cultural events.

DO TOHOTO ČÍSLA PŘISPĚLI**doc. PhDr. Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Ph.D.**

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Prosecká 76

CZ-190 00 Praha 9

dvorackova@hiu.cas.cz

Oleh IVANYUK

Candidate of Historical Sciences

Borys Grinchenko Kyiv University

UA-04053, Kyiv, Ukraine

o.ivaniuk@kubg.edu.ua

prof. Martin WERNISCH, Dr.

Katedra církevních dějin

Evangelická teologická fakulta

Univerzita Karlova

Černá 646/9, pošt. příhr. 529

CZ-115 55 Praha 1

wernisch@etf.cuni.cz

PhDr. Tomáš ZOUZAL

Ústav pro studium totalitních režimů

Dům Radost

nám. Winstona Churchilla 1800/2

CZ-130 00 Praha 3

info@zouzal.cz

**REGESTA
BOHEMIAE
ET
MORAVIAE**

**aetatis Venceslai IV.
(1378 Dec. – 1419 Aug. 16.)**

TOMUS IX
FONTES ARCHIVI PUBLICI ZÁMRSK
ET ARCHIVI PAROCHIALIS GLACENSIS

INSTITUTUM HISTORICUM
Academiae scientiarum Rei publicae Bohemicae

**REGESTA BOHEMIAE ET MORAVIAE AETATIS
VENCESLAI IV.**

(1378 Dec. – 1419 Aug. 16.)

Tomus IX: Fontes Archivi publici Zámorsk et Archivi
parochialis Glacensis.

Ediderunt: Lenka BLECHOVÁ – Petr SEDLÁČEK –
Vojtěch VEČEŘE

cooperantibus Alexandra KAAR – Pavel KRAFL.

Historický ústav 2020, 228 s.

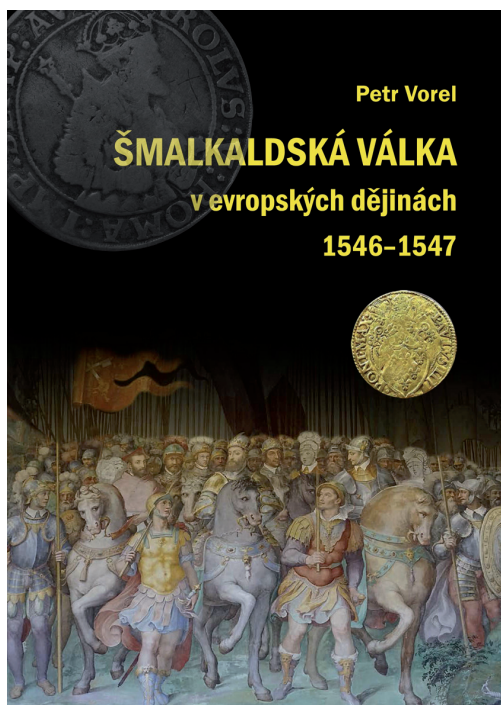
ISBN 978-80-7286-373-0

Dostupné na <http://obchod.hiu.cas.cz/shop/>

Edice pramenného materiálu, které převážně zastřešuje Historický ústav, jsou významným počinem české historiografie. Hlavní edice představují registry karlovské, tedy zpracování diplomatického materiálu z období vlády Karla IV., které mají dlouhou tradici. Svazek, který zde krátce představujeme, však patří k ediční řadě václavských regest, tedy písemností, které vznikly v období vlády Václava IV. Protože v tomto období prudce stoupl objem listinného a diplomatického materiálu, je tato řada rozdělena nikoliv podle datace, ale podle archivů, ve kterých se tento rozsáhlý materiál nachází. Dalším specifickým václavských regest je, že se jedná o výhradně regestovou edici, neuvádějí se tedy plná znění listin. Fulltextovou podobu listin (přípustnou u karlovských edic) nahrazují registry v jazyce listiny, které aspirují na co největší podrobnost a sdělnost.

Svazek václavských regest shromažďuje diplomatický materiál, uložený ve východočeských archívech a v archívu dnes polského města Kladska, které v době Václavovy vlády bylo součástí Českého království a přestalo jím být až roku 1742. K začlenění zahraničního, kladského archívu došlo po zralé úvaze editorů v rámci václavských regest poprvé.

Svazek obsahuje 127 edičních položek. Z tohoto počtu je 98 originálů a 15 opisů. Z hlediska jazykového se jedná o písemnosti latinské (64 položek), německé (57 položek) a české (6 položek). Je zřejmé, že latina si už v této době udržovala jen těsnou převahu nad němčinou.



Petr Vorel

ŠMALKALDSKÁ VÁLKA V EVROPSKÝCH DĚJINÁCH

Pardubice, Univerzita Pardubice 2021, 538 s.

ISBN 978-80-7560-362-3

Kniha je novým původním příspěvkem české historiografie k interpretaci evropských dějin 16. století. Autor znovu otvírá zdánlivě jednoduché téma, kterým je tzv. Šmalkaldská válka (1546–1547). Na základě nového výzkumu přináší vlastní interpretaci, zohledňující kontext italský a český, který v německé historiografii není doceněn. Německo tehdy doplatilo na existenci personální unie španělsko-říšské, které vládl Karel V. Španělské impérium, rozkládající se na Pyrenejském i Apeninském poloostrově a rychle rozšiřující své zdroje v Latinské Americe, bylo tehdy hlavní evropskou velmocí. S cílem zničit luteránskou opozici, politicky organizovanou v tzv. Šmalkaldském spolku, vtrhla na německé území španělsko-habsburská vojska z Neapolska a Milánska, podporovaná italskými knížaty. Poprvé v dějinách také překročila Alpy velká armáda papežská, kterou po vyhlášení křížové výpravy proti luteránským heretikům vyslal do Německa papež Pavel III. Na bojišti nakonec rozhodly jednotky španělské, italské a nizozemské ve prospěch Habsburků v bitvě u Mühlberka 24. dubna 1547. V severním Německu však válka pokračovala a přerostla v další velký konflikt, který Karel V. prohrál, byl nucen vzdát se císařského trůnu a Německo opustit (1555). Římsko-německá říše tak nemohla být ani reformována jako absolutistický stát podle španělského vzoru, ani přetvořena v moderní stát spolkového typu, který formoval Šmalkaldský spolek. Zůstala na další staletí jen volně spojeným nadstátním útvarem, rozdrobeným politicky, ekonomicky i konfesijně. Fragmentovaná říše neměla k dispozici základní nástroje pro koloniální expanzi, jejímž prostřednictvím začaly v průběhu 16. a 17. století posilovat své mocenské pozice Španělsko, Portugalsko, Anglie, Francie i Nizozemí.

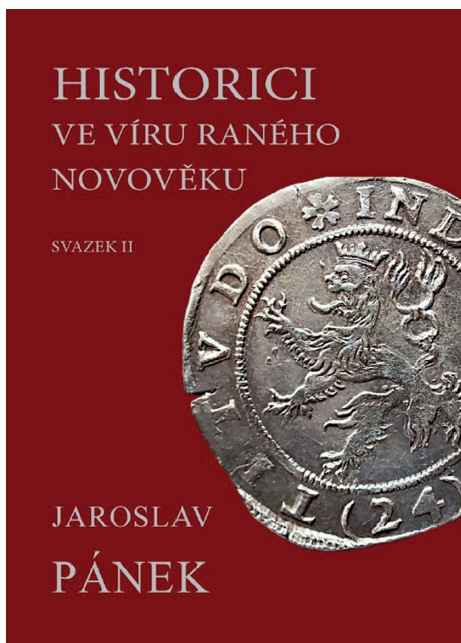
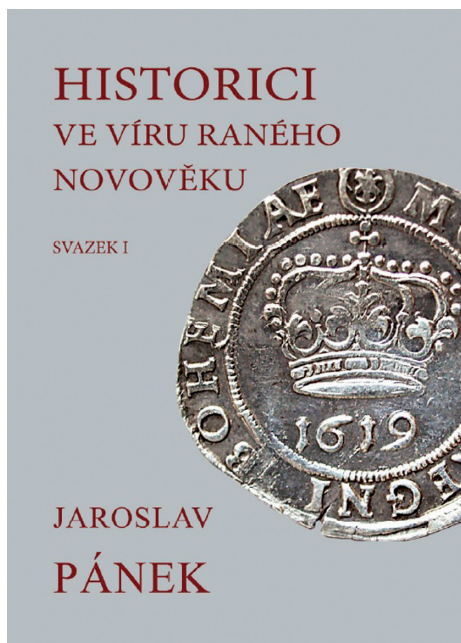
Jaroslav Pánek

HISTORICI VE VÍRU RANÉHO NOVOVĚKU I–II

Pardubice, Univerzita Pardubice 2021, 1137 s.

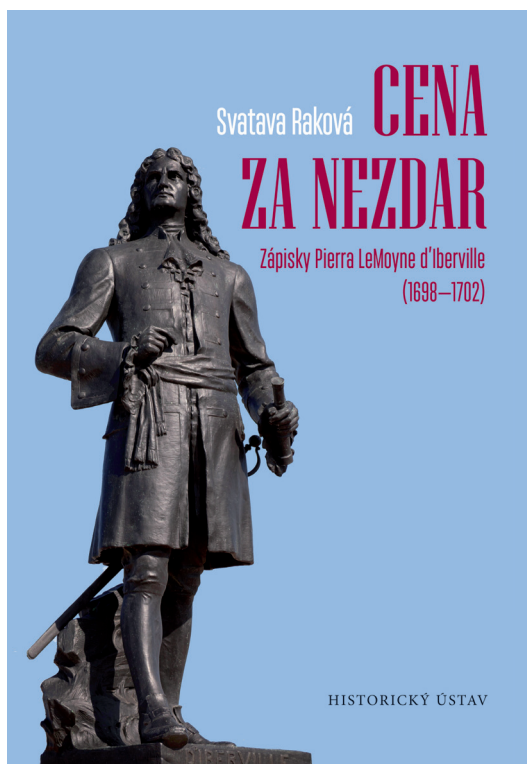
ISBN 978-80-7560-366-1

Dostupné na <http://obchod.hiu.cas.cz/shop/>



Dvousvazková publikace uzavírá trilogii o historících a historiografii na přelomu 20. a 21. století. První dva rozsáhlé soubory studií a článků – *Historici mezi domovem a světem* (2013) a *Historici mezi vědou a vědní politikou* (2016) – pojednávají jednak o pozoruhodných osobnostech české a zahraniční bohemikální historiografie, jednak o strukturálních problémech a proměnách české historiografie od roku 1990 do současnosti. Kniha *Historici ve víru raného novověku* představuje výběr studií k dějinám 16.–18. století, které autor napsal v letech 1980–2020. Skládá se ze sedmi tematických oddílů: Historiografický obraz českých zemí; Kosmografický obraz světa; Stavovský stát a společnost; Šlechta a církev; Města a venkov; Náboženství a politika; Cestování, komunikace a kultura. Analytické a syntetizující studie jsou věnovány podstatným stránkám a problémům českých a středoevropských dějin raného novověku a posunům v jejich historiografické interpretaci.

Publikace představuje raně novověké období českých a středoevropských dějin jako dramatickou periodu, která byla naplněna napětím a konflikty mezi panovníkem a stavy, šlechtou a městy, vrchnostmi a nepriviligovanými vrstvami, mezi stoupenci reformace a protireformace, mezi koalicemi států a mezi civilizačními okruhy; jako období budování a destrukce státních a sociálních struktur; jako čas kulturního rozmachu ve znamení renesance, manýrismu a baroka. A zároveň jako dobu, jejíž interpretace vyvolala od 19. do 21. století množství střetů mezi historiky, kteří se pokoušeli vystihnout její význam pro svou současnost i pro pochopení perspektiv vývoje moderního českého národa a státu.



SVATAVA RAKOVÁ

Cena za nezdar.

Zápisky Pierra LeMoyné d'Iberville
(1698–1702)

Historický ústav 2021, 200 s.

ISBN 978-80-7286-380-8

Dostupné na <http://obchod.hiu.cas.cz/shop/>

Tajemní kreolští baroni, zálesáci, pařížské poběhlice, kněžky voodoo – kdo by takový svět chtěl vážně vědecky zkoumat? Tak uvedl Daniel Usner, jeden z předních znalců dějin Francouzské Louisiany, svou studii, která sama je svědectvím o ironické nadsázce. Historiků, kteří se tohoto úkolu podjali, je úctyhodné množství. Každý z nich si vzal za úkol potvrdit či vyvrátit klišé, která se kolem barvitě louisianské kultury navrstvila a jež jsou často vyjadřována právě jen turistickými zkratkami soustředěnými na černošský jazz, africká kouzla, svátek mardi gras a Francouzskou čtvrt v New Orleans.

Tato knížka přináší pohled na mocenské, politické, ekonomické a vojenské okolnosti, jež vedly francouzskou korunu k riskantnímu kroku založit v roce 1700 Louisianu – kolonii, k jejíž správě neměla dost sil, a osvětluje vazby mezi jednotlivými částmi francouzského panství v Severní Americe za vlády Ludvíka XIV. Se začátky Louisiany je spojeno jméno Pierra LeMoyné d'Iberville, velitele prvních výprav, jehož zápisky zachycují dramatický průzkum mississippské delty a četná setkání s domorodými kmeny.



JAROSLAV ČECHURA

**Mikrosvětý jihočeského venkova:
Bošilec 1600–1750.**

***Tradiční společnost raného novověku
v Čechách***

(= Práce Historického ústavu AV ČR, v.v.i. Řada A,
Monographia / Opera Instituti Historici Pragae.

Series A, Monographia)

Historický ústav 2021, 496 s.

ISBN 978-80-7286-382-2

Dostupné na <http://obchod.hiu.cas.cz/shop/>

Kniha vychází z nejmodernějších trendů historického bádání, tedy mikrohistorie jako zmenšeného obrazu obecných historických procesů a trendů. V centru poznávání tu stojí člověk – aktivní činitel dějin. Druhou stranu naplnění konceptu mikrohistorie představuje využití mimořádného bohatství jihočeských archivů, které v tomto ohledu mají světový význam. Centrem bádání je zde jedna ze vsí treboňského panství – Bošilec. Cílem monografie nejsou však dějiny obce, ale dějiny lidí, kteří v této vsi žili: odkud do obce přicházeli, kam odcházeli, koho si vybírali za své životní partnery, jak se chovali vdovci a vdovy, jaké bylo postavení „zmrhaných“ žen, jak tito lidé vycházeli s vrchností, zkrátka jaká byla vůbec každodennost v pobělohorských Čechách. Monografie se zabývá jednotlivými sociálními vrstvami v Bošilci – sedláky, chalupníky a podruhy – a jejich životními strategiemi. Časový záběr práce sahá od pozdně rožmberského období až po konsolidované schwarzenberské panství v počínajících reformách kolem roku 1750. Takto koncipovaná monografie dosud v české ani evropské historiografii nevznikla.

MÍSTA PAMĚTI

V PROCESU FORMOVÁNÍ
MODERNÍHO ČESKÉHO NÁRODA



HISTORICKÝ
ÚSTAV

Petr Čornej – Václava Kofránková a kol.

PETR ČORNEJ - VÁCLAVA KOFRÁNKOVÁ A KOL.

**Místa paměti v procesu formování
moderního českého národa**

Historický ústav 2021, 507 s.

ISBN 978-80-7286-381-5

Dostupné na <http://obchod.hiu.cas.cz/shop/>

Kniha sleduje proměny vnímání a interpretací profilových dějinných osobností (Přemysl Otakar II., Karel IV. a Jiří z Poděbrad, Jan Žižka, sv. Cyril a Metoděj, sv. Václav, rychtář Kubata) a fenoménů (vztah k monarchii, husitství, emancipace venkova, česko-německé vztahy, postoj české společnosti k církvi a jejím symbolům, rodinná paměť a její veřejné projevy) v české historické tradici od pozdního 18. století do první čtvrtiny 20. století. Text se zabývá především aktualizačním potenciálem těchto postav a fenoménů jako míst paměti v českém národně-emancipačním hnutí 19. století a v samotném procesu utváření moderního českého národa.

Redakce

Vedoucí redaktori | *Editors-in-chief:*

Jaroslav PÁNEK – Jiří PEŠEK

Výkonný redaktor | *Managing Editor:* Vojtěch Szajko

Technický redaktor | *Administrative Editor:* Jaroslav Novotný

Vědecká rada | *Scientific Board:*

Zdeněk Beneš, Václav Bůžek, Milan Hlaváčka, Martin Holý, Michaela Hrubá, Tomáš Knoz, Robert Kvaček, Jiří Lach, Václav Ledvinka, Jiří Malíř, Jan Němeček, Svatava Raková, Eva Semotanová, Petr Sommer, Miroslav Šedivý, Petr Vorel, Josef Žemlička

s redakčním krubem | *with Editorial Board:*

Marie Buňatová, Ivan Hlaváček, Zdeněk Hojda, Miroslav Hroch, Magdaléna Pokorná, Ivan Šedivý

Mezinárodní vědecká rada | *International Scientific Board:*

Hugh L. Agnew (Washington), Joachim Bahlcke (Stuttgart), Detlef Brandes (Düsseldorf), Robert J. W. Evans (Oxford), Henryk Gmiterek (Lublin), Wojciech Iwańczak (Warszawa), Dušan Kováč (Bratislava), Piotr M. Majewski (Warszawa), Antoine Marès (Paris), Ralph Melville (Mainz), Nicolette Mout (Leiden), Taku Shinohara (Tokio), Thomas Winkelbauer (Wien)

Návrh obálky a typografie | *Design:*

Jáchym Šerých

Vydává Historický ústav AV ČR, v. v. i. | *Published by the Institute of History of the Czech Academy of Sciences*

Adresa | *Address:*

Prosecká 809/76, CZ-190 00 Praha 9 – Nový Prosek. Tel.: +420 225 443 241

E-mail: cch@hiu.cas.cz

Tiskne Powerprint s. r. o., Kamýcká 751/60, Praha – Suchdol.

Přijímání objednávek | *Distribution:*

Distribuce pro ČR:

Distribuci předplatitelům zajišťuje jménem vydavatele společnost SEND Předplatné spol. s r.o. Předplatné lze objednat prostřednictvím webového formuláře www.send.cz/cch, telefonicky na číslech 225 985 225 a 777 333 370, emailem na adrese send@send.cz, písemně na adrese SEND Předplatné, Ve Žlábku 1800/77, 193 00 Praha 9.

Distribuce pro Slovensko:

Magnet Press, Slovakia s. r. o., Šustekova 8, P. O. Box 17, SK-851 04 Bratislava, tel.: 01/67201931-33, fax: 02/67201930, e-mail: predplatne@press.sk

Distribution rights in all remaining areas (with the exception of the Czech Republic and Slovakia):

Kubon and Sagner, Postfach 340108, D-80328 München, Germany, fax: 089/54218218.

Jednotlivá čísla lze zakoupit též v Knihkupectví Academia (Václavské náměstí 34, Na Florenci 3, Národní 7, vše 110 00 Praha 1; nám. Svobody 13, 602 00 Brno) nebo přímo v Historickém ústavu AV ČR, v. v. i. (Prosecká 76, 190 00 Praha 9; j.kozohorska@hiu.cas.cz) či prostřednictvím distributora www.kosmas.cz.
Cena jednotlivého výtisku 130 Kč.

ERIH – European Reference Index for the humanities (Category A – International 1); SCOPUS

<http://www.hiu.cas.cz/cs/nakladatelstvi/periodika/cesky-casopis-historicky.ep>

<http://hsozkult.geschichte.huberlin.de/zeitschriften>

<http://cejsh.icm.edu.pl>

<http://www.recensio.net/rezensionen/zeitschriften/cesky-casopis-historicky>

<http://www.proquest.com>

ISSN 0862-6111